

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

FRANCISCI|| XAVERII EPISTOLA-||RVM LIBRI|| QVATVOR||

Francisco <de Javier>

Mogvntiæ, 1600

VD16 J 197

Societati Goam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43721

Eosdem Bonzios ait quintodecimo quoque die sermonem ad populum habere, frequēti sane ac secunda concione. Namque inter dicendum atrocissimos inferorum cruciatus in tabula depictos ostentare: horrendaque illa specie fanum cum populi vniuersi, tum vero mulierum plangore ac lamentatione compleri. Hæc, vt dixi, Paulus mihi narravit, qui rogatus ecquam ex concionibus illis sententiam memoria teneret, hanc vnam respondit, improbum hominem esse Diabolo ipso capitaliorem: quod ille complura scelera, vt furtum, periurium, & alia eiusdem modi per consceleratos viros, ac fœminas committat, quæ per se ipse nō posset. Idem mihi confirmavit gentem vniuersam esse sciendi auidissimam. Vbi explorati aliquid habeo, ad vos perscribam vberius. DEVS nos in cœlesti patria iungat. Nam in huius vitæ exilio an vnquam nos reuisuri simus, ignoro. Veruntamen ea vis est obediētiae, vt facile ea quoque efficiat, quæ perdifficilia videantur. X. Kalendas Iulias. M. D. XLIX. Malaca.

Improbi capitaliores ipso Diabolo.

Societati Goam. Epist. V.

Gratia & caritas D.N. Iesu Christi, sit nobiscum semper. Amen.

DE nostro Malacensi itinere post nostrum ex India discessum, deque rebus
Malacæ

Malacæ gestis, quandiu ibi substimus, pluribus ad vos scripsi Malaca: nunc reliqua accipite. In Iaponiam diuino numine obsecudante, appulimus mense Augusto, cum Malacæ soluissemus ipso natali S. Ioannis Baptistæ die. Nauigio vecti sumus Ethnici mercatoris Sinæ, qui Malacensi Præfecto nos in Iaponiam trāsmisurum promiserat, Ac Dei beneficio secundis sane ventis vsi sumus. Verum (vt in barbaris perfidia dominatur) Nauarchus mutato consilio, omittre Iaponicæ nauigationis cursum cœpit, ac temere in occurrentibus insulis terendi temporis gratia commorari. Duo erant, quæ nos præter cætera molestissime ferebamus, primum quod secundissimo vento diuinitus oblato abuteremur, qui si defecisset, nequaquam possemus Iaponicum cursum tenere, sed in Sinarum finibus hyemare, & idoneam rursus tempestatem expectare necessario cogemur. Deinde quod Nauicularius, & nauæ Idolo, quod secum naui uehebāt, passim nobis inuitis, & frustra impedire conantibus, exsecranda facerent sacra; fortibusque Dæmonem identidem consulere, vtrum ex vsu esset in Iaponiam pergere nec ne: & simul exquirerent, an secunda nauigatione cursum tenere possemus. ac sortes (vt ipsi aiebant) modo lætæ, modo tristes edebantur. Millia passuum CCC. prouecti ad insulam

L 5 quan-

quandam applicuimus nauim: ibique materiam, atque armamenta comparauimus aduersus atrocissimas Sinici maris tempestates. Inde illi sacrificiis multis superstitione factis, eductisque denuo sortibus sciscitari ex Dæmone, vtrum ventis secundis vsuri essemus. Forte fors exiit, quæ vêtum nobis polliceretur secundissimum. Itaque nulla interposita mora, sublatis anchoris gratulabûdi vela fecimus. Illi Idolo suo freti, quod in puppi cereis, & odoribus ex Aquilano ligno incensis summe venerabantur, nos Deo cœli, terrarum, marisque moderatore, ac IESU Christo eius filio cōfisi, cuius religionis propagandę causa Iaponiam petebamus. In cursu cum essemus, visum est illis rursus ductis sortibus, exquirere ex Dæmone, num ea nauis ex Iaponia Malacam incolumis esset reditura; edita fors est, in Iaponiam quidem eam peruenturam, sed nequaquam reuersuram esse Malacam. Tum vero illi hæreret: demum omisso in præsentia cursu Iaponico, apud Sinas hybernare, & Iaponicam profectiōnem in proximum annum differre statuunt. Quid nobis tum animi, ac sensus in ea nauigatione censetis fuisse, cum de Iaponica profectiōne consuleretur Dæmon à suis, & nauis gubernator ad eius nutum, atq; arbitrium rem totam administraret? Ergo cum lente proueheremur, ad Cocincinam
Sina-

Sinarum portum, duo vno die sane graues nobis casus inciderunt. Nam die S. Mariæ Magdalenaë sacro sub vesperam, intumescēte fluctibus, ventisque agitato vehementius mari, cum nauis iactis anchoris fluitaret in fallo, Emmanuel Sina vnus è nostris comitibus, nauis iactatione prolapsus in apertam sentinam præcipitauit. Omnes illum mortuum credidimus, quod & alte ceciderat, & sentina aquæ plena erat. Verum DEI beneficio mortē euasit. A capite obrutus umbilico tenus aliquantisper hæserat in sentina. Itaque ægre, ac magno labore hominem extraximus grauius in capite vulneratum. Diu exanimis iacuit; sed Dei benignitate demum reuocatus est ad salutem. Sub primam huius curationem, ecce tibi pari nauis iactatione Nauarchi filia excutitur in mare; cumque propter vim tempestatis, frustra ei opitulari conati essemus, in parentis ipsius, atque omnium oculis propter nauim obruitur fluctibus. Ergo tanti eiulatus, ac gemitus diem illum, noctemq; insequentem tenuerunt, vt species esset admodum flebilis ac miserāda, vel ob mœrorem barbarorum, vel ob nostrum omnium periculum. Inde Barbari ad Idolum sacrificiis ac ceremoniis placandum versi, diem, noctemque totam, nulla quietis parte capta, maestandis auibus, apponēdisq; Idolo epulis consumpserūt. Tū
Nauar-

Nauarcho, cur filia sua interisset, sortibus percontanti sors editur, si Emmanuel noster in sentina perisset, eius filiam nequaquam fuisse perituram. Videtis profecto quanto in periculo versaremur, quorum vita ex Diaboli sortibus penderet, eiusque satellitum voluntate. Quid tandem nobis futurum fuerit, si Deus acerrimo hosti permisisset, ut nos ad suam libidinem acciperet. Tantas ego ac tam apertas iniurias CHRISTO Domino execrandis illis sacris fieri cum viderem, neque eas villo modo possem prohibere, sæpius à DEO precatus sum, ut prius quam tempestate illa interiremus, illos homines ad suam imaginem procreatos tantis tamque impiis erroribus liberaret; aut si in iisdem versari erroribus sineret, certe communi hosti illarum superstitionum auctori grauiores constitueret cruciatus, quoties Nauarchum ad sortes ducendas, atque ad se pro DEO colendum impelleret. Eo ipso, quo nobis hæc incommoda acciderunt, die, ac nocte insequenti, multa DEI beneficio sentire mihi, atque experiri contigit de maximis terroribus, quos Diabolus facultatem nactus, DEI permisso, timidis, expositisq; hominibus incutit. Itemque de præfidiis, quibus tali in re, ac tempore contra hostis impetus sit utendum. Quæ quidem etsi non inutilia sunt cognita, tamen breuitatis causa prætereo. Summa illa est,

est, certissimumq; præsidium, vt contra hostem magno præsentique animo sis, tibi penitus diffidens, & fretus DEO; vt videlicet in illo spes omnes, ac vires tuas locatas habeas: ac nullo modo cõmittas: vt tali ac tãto defensore, ac patrono timere, aut de victoria dubitare videaris. Ac mihi per sepe veniebat in mentem, si Deus meo rogatu Dæmonis supplicia, ac pœnas auxisset, facile illum posse in me odium, ac rabiem expromere. Sæpius enim mihi minitans denuntiabat, venisse tempus vlciscēdi doloris sui. Verum cum nihil ille nocere cuiquam possit, nisi quoad DEVS ipse permittat, magis eo tempore DEI diffidentia timenda est, quàm impetus inimici. Etenim hosti permittit Deus, vt eos sollicitet, atque diuexet, qui timiditate adducti, nequaquam suo conditore confidunt, neque vires ab eo sumunt vllas, neq; suam in eo spem reponunt. Hæc pestis (timiditatem dico) facit, vt complures eorum, qui DEO inservire cœperunt, mœstam, ac sollicitam vitam degant: quippe cum suaue Christi iugum & crucem ferentes, nequaquam fortiter constanterque progrediantur. Atq; hoc tantũ, tam exitiale, ac perniciosum malum affert timiditas, vt cum tua niti imbecillitate cœperis, vbi maiorib⁹ virib⁹ opus esset præsidiiisque plane diuinis, cadas animo magnis in rebus, quò minus bene vtaris cœlesti ope

*Remedia
aduersus
terrores
Dæmonum.*

ope, quæ te ad bene sperandum vocat. Audaces vero, qui fiducia sui inducti plus æquo suis viribus fidunt, & minora certamina, etsi minime in his se ad victoriam exercuerint, contemnunt; in maioribus periculis, atque ærumnis imbecilliores etiam sunt, quam timidi. Nam cum minus ex sententia successerint, quæ susceperunt; paruis in rebus pariter ac magnis animos contrahunt, atque demittunt. Proinde ita repugnanter, ac timide eiusmodi certamina subeunt; vt magnum discrimen adeant salutis, aut certe tranquillitatis. Etenim cum suam ipsi infirmitatem non agnoscant: atq; idcirco Christi crucem nimis grauem existiment ad perferendum, profecto sollicitam, atq; acerbam vitam ducant necesse est. Quid tandem nobis fratres, in extremo spiritu futurum putamus, nisi ad bene sperandum, atq; ad Dei fiduciam nos exercuerimus in vita? Siquidem tum maioribus vndique nos cinctos periculis, temptationibus, ærumnis, vel animi, vel corporis visuri sumus, quam vnquam antea. Quocirca par est eos, qui diuini obsequij studio tenentur, paruis in rebus elaborare, seq; quam maxime demittere, atque exinanire, vt sibi vel minimum fidant, Deo vel plurimum. Vt scilicet in magnis tum vitæ, tum mortis periculis, atque incommodis, in diuina bonitate, atque misericordia spem habere consue-

*Dei fiducia
exercenda.*

suescant. Id adeo consequentur; si quamuis *Victoria sui*
 paruis in rebus, à quibus abhorreant, sui vi- *in rebus*
 ctiores extiterint: summoq; Christianæ hu- *paruis.*
 militatis studio, sibi met penitus diffidentes,
 ad maximam Dei fiduciam animos erigant
 suos. Neq; enim imbecillus est, qui scienter
 nititur ope diuina. Atque vt multa commu-
 nis hostis impedimenta perseuerantiæ, ac
 perfectioni virtutis obiiciat, maius tamen
 discrimē adeas, si in magnis erumnis, ac dis-
 criminibus Dei auxilio diffidas, quam si pe-
 ricula subeas, quæ capitalis hostis opponit.
 Utinam viri pij obiectos terrores ac metus,
 quibus eos Dæmon à diuino obsequio deter-
 rere studet, conuerterent in Dei conditoris
 sui metum, si forte destiterint ab incœpto,
 sibi que plane persuaderent, longe plus mali
 futurum, si diuini Numinis voluntatem ne-
 glexerint, quam si Dæmonis impotentiam
 contempserint. Id si facerent, Deus bone,
 quam iucunde viuerent, quantum in virtu-
 te procederent, cum ipsi vsu docti plane sen-
 tirent, nihil ipsos per se posse; contraque o-
 mnia posse adiutore Deo? Aduersarius au-
 tem noster quam fractus ac perturbatus hæ-
 reret, cum victum se cerneret ab iis, quos
 non semel ante vicisset?

Sed vt iam ad iter nostrum reuertamur,
 cum maris tempestas remisisset, sublatis an-
 choris vela fecimus, & lacrymabundi in-
 termis-

termiffum iter perreximus. Paucis diebus Sinarum portū (Cantonium ipsi appellant) cum tenuiffemus, nautæ, atque ipfe Nauarchus ibi hyemandū effe cēfuerunt. Nos illis aduerfari partim rogando, partim minitādo de eorū perfidia, cū Præfecto Malacæ, ac Lufitanis expoftulatuos. Itaq; DEVS pro fua bonitate eis mentē dedit, vt in Cantonis infulis nō hererēt, fed fublatis anchoris Cinceū peterent. Quocirca fecundo vento, qui nos DEI benignitate, perpetuo profequebatur, prouecti, paucis diebus Cinceum alterum Sinarum portum accessimus. Iamq; portum fubituri erant eo confilio, vt ibidem hybernarent, quoniam iam curfus Iaponici tempeftas pene exacta erat; cum fubito nauicula ad nos aduolat, portum illum prædonibus obfeffum effe nuntians, actum fore de nobis fi propius accederemus. Hoc nuntio commotus Nauarchus, & fimul quòd cerneret Cinceorum prædonum myoparones non amplius quatuor millia paffuum à nobis abeffe, vt præfens periculum vitaret, portum illum vitare confituit. Cumq; ventus Cantonium portum repetenti aduerfus, Iaponiā petenti fecundus effet, inuito Nauarcho, nautis, ipfoque Diabolo, Iaponium curfum tenuim⁹. Ita ad has regiones tantopere à nobis exoptatas DEO aspirante peruenimus, ipfo die Beata Mariæ in cælum affumptæ facro

cro

ero anno, M. D. XLIX. Et quoniam alium portum capere non licuit, Cangoximam, quæ Pauli à S. Fidei patria est, applicuimus, ibi tum à Pauli cognatis atque affinibus, tū etiam à cæteris oppidanis perbenigne accepti sumus.

De Iaponia (quod vsu assequi potuimus) ea ad vos perscribemus, quæ ipsi cognouimus. Primū gens ea, qua cum versati sumus, nationes omnes nuper inuentas probitate præstat, vt barbarorum nationem, quæ Iapones nature bonitate vincat, nullam esse omnino putem. Facili est ingenio, & minime fraudulento, honoris ac dignitatis mirū in modum auida. quippe honorem rebus omnibus anteponit. Eorum quidem plerique sunt pauperes, sed paupertas nemini dedecori est. Vnū autem est apud eos, quod haud scio, an nusquam apud Christianos factitetur. Nobilibus quamuis e gentibus non minor habetur à cæteris honor, quam si essent opulenti: neque nobilis quisquam quamuis pauper & egens vlla conditione adducitur, vt cum plebeio vel ditissimo iungat cōnabium. Quod eò faciunt, quia descendēdo ad plebeiorum affinitatem, existiment, se multum dignitatis atque existimationis deperdere. adeo præ dignitate diuitias contemnunt. Iidem sunt inter se perofficiosi, armis mirifice delectantur, in hisq; plurimum

M præsidij

*Iapones mo-
res.*

*Paupertas
nemini de-
decors est.*

præsidij ponunt. Omnes summi æque, infimique suo quisque gladio, ac pugione succincti prodeunt, etiam pueri annorum quaterdenum. Nullum neque factum, neque dictum contumeliosum ferre solent. Atque ut plebeij magnum honorem habent nobilibus, ita nobiles ipsi Regibus, ac Dynastis inseruire, ac dicto audientes esse, sibi præclarum putant. Idque mihi facere videntur honoris studio magis, quam Dominorum metu, ne si contra faciant, dignitatis aliquid amittant suæ. Parci sunt, ac frugales in cibo, in potu non item. vinum potant ex oryza expressum. Nam his locis vinum præterea nullum est. Ab alea ludoque; tanquam à rebus turpissimis abhorret, quod lufores appetentes sint alieni, & ad furandi studium à studio lucrandi vocentur. Si quando iurant (quod tamè per raro faciunt) per solem iurant. Eorum plerique litteras norunt, quod magno adiumento est ad solemniū precationum formulas, & religionis nostræ capita facile comprehendenda. Singulas habent vxores. pauci inter eos fures existunt, idque propter pœnarum, quibus furta vindicantur, atrocitatem: fures quippe omnes morte mulctantur; Itaque nullum furtorum genus non mirifice odierunt. Sunt ad omnem honestatem mirum in modum propensi, cupidissimique discendi. Sermones de Deo rebusque diuinis audiunt
 auidissi-

audivissime, præsertim cum satis ea, quæ dicuntur, intelligunt. Ex omnibus, quas vidi, gentibus nullam vnquam neque Christianorū, neq; barbarorum nationē, tam à furto alienam vidisse me memini. Animantium specie Deos nullos venerantur. pleriq; priscos quosdam homines colunt, qui (quantum ego cognoscere potui) veterū Philosophorum more viuebant. plurimi Solem, nonnulli Lunam colunt. Res naturæ ac rationi congruentes libenter audiunt. Et quãquam ipsi à flagitiis, ac sceleribus non vacent; tamen si id, quod peccant, cõtra rationem esse ostendas, facile assentiantur, & imperio pareant rationis. Minus impuros, magisq; naturæ obtemperantes profanos homines reperio, quam sacerdotes, quos Bonzios vocant. hī nefario libidinis generi vsque eò dediti sunt, vt etiã palã id profiteantur. lamq; adeo communis omnium virorum, pariter ac mulierum hæc pestis est, vt tam tetri flagitij odium, atque horrorem ipsa iam sustulerit consuetudo. In hoc nos nefarium scelus sæpe inuehimur: cumque ostendimus quam scelerati sint, Deoque inuisi, qui tantam impuritatem suscipiant, secundis quidem cæterorum auribus, atque animis vtimur; sed Bonziji ipsi à nobis admoniti, vt à tam fœda libidine sibi temperent, risu, ac facetiis obiecta eleuare conantur. Et

M 2 quam-

quamuis grauiter obiurgentur, quasi callo ad turpitudinem obducto, etiam ad pudorem obduruerunt.

Bonziorum secta quædam est cultu corporis haud sane absimilis cœnobitis nostratibus, vestitu cinerei coloris: barba, & capite semper raso, vt tertio, aut quarto quoq; die radi videantur. Horum est disciplina ac vitæ ratio laxior. Mulierum eiusdem sectæ, cœtus sunt, quibuscum illi promiscue viuunt. Itaque apud populum, qui tantam eorum cum mulieribus cōsuetudinem non probet, vulgo male audiunt. Fama est eas vbi se grauidas sentiant, partum medicamentis abigere. Ac mihi quidem, quantum ex hoc illorū cœnobio iudicare possum, non iniuria videtur multitudo malam de eis opinionem habere. Porro hi Bonzij odio quodam dissident ab iis, qui nostratium fere clericorum ornatum vsurpant. Duo sunt, quæ hic obstupescam; vnum est, quam nefaria flagitia pro nihilo habeantur: quod quidem maiorum vitio accidit, qui hac ipsi peste corrupti tam fœdæ libidinis exemplum posteris reliquerunt suis. Et sane cōsuetudo vitiorum eiusmodi diuturna corrumpit deprauatque naturam; sic assidua incuria, ac virtutis remissio perfectam vitam sensim labefactat. Alterum est, quod cum Bonzij flagitiosius viuunt, quam ceteri, idq; constet inter omnes;

tamen

tamen tanto apud eos in honore sint. Multi præterea sunt Bonziõrum errores, sed ne multis vos tencam, vt quisque maxime inter eos sapit, ita errat turpissime. Sæpe congressum cum quibusdam eorum, qui sapientia cæteris præstant, ac præsertim cum eo, quem in his locis, cum propter doctrinam, & amplitudinem sacerdotij; tum vero propter affectam ætatem (iam enim est octogenarius) omnes obseruant, atque suscipiunt. Is apud eos instar Episcopi est, & Ninxit (quod Iaponiorum lingua significat cor veritatis) appellatur. Felix plane, si hoc nomen in eum quadraret. Hunc ego in sermonibus, quos cum illo plurimos habui, nutantem, atque incertum offendi, vtrum animus noster immortalis esset, an simul cum corpore interiret. neque enim sibi constabat, sed tum aiebat, tum negabat. Male metuo ne huius cæteri similes sint literati. Incredibile est, quam is me vnice diligat. Vulgoq; omnes tum Bonz'ij, tum alij nostra cõsuetudine delectantur plurimum. Illud autem maxime mirantur, nos inde vsque è Lusitania in Iaponiam (quod iter est leucarum amplius sex millium) cõtendisse hanc vnã ob causam, vt cū eis de rebus ageremus diuinis: & Christi fide proposita, æternæ salutis iter errantibus monstrarem. Atque hanc nobis mentem diuinitus profecto datam esse prædicat.

M 3 Vnum

*Antistes
maximus
Bonziõrum.*

Vnum est, quod scire vos vehementer volo, utingentes Deo gratias agatis. Hanc insulam ad excipiendum Euangelium satis idoneam ac paratam esse. Ac si nos linguam calleremus Iaponicam, non dubito, quin plurimi fierent Christiani. Faxit Deus, ut eam breui addiscamus, siquidem iamdudum gustare cœpimus. Quadraginta diebus tantum profecimus, ut iam decem præcepta Iaponice explicemus. Hæc ego ad vos ob eam maxime causam vberius scribo, ut Deo Domino gratulemini, novas aperiri regiones, ubi vestra excurrere possit industria: utque solidis virtutibus, ac studio quamplurima pro Christo perferendi, vos interim instruat. Atque illud perpetuo vestris hæere mentibus velim, propensam, plenamque humilitatis demissionisque voluntatem, qua te caputque tuum diuinæ gloriæ deuoeas, gratiorem DEO acceptioremque hostiam esse, quam vel plurima, & maxima obsequia sine eiusmodi voluntate. Vos igitur parati estote; fortassis enim intra biennium plurimos vestrum in Iaponiam per litteras euocabo. Proinde meditamini interea, ac diligenter colite humilitatem, omnibus in rebus, à quibus deprauiata natura abhorret, vos ipsi vincite: summoque studio elaborate, ut diuina ope vos ipsos penitus cognoscatis. Nam sui cognitio nutritrix est diuinæ fiduciæ,

ac pæ

*Sui victo-
ria.*

*Sui ipsius
cognitio.*

ac parens Christianæ humilitatis. Quippe ex nostri diffidētia Dei fiducia nascitur, quæ vera est, atq; germana fiducia. Hæc demum vobis ratio intimam illam animi submissio-
*Humilitas
 Unde na-
 scatur.*
 nem pariet, quæ quidem cum vbique, tum vero in hisce locis longe magis, quam putatis, necessaria est. Illud autē vos moneo, ne bona hominum de vobis opinio vos nimiū oblectet, nisi forte, vt hoc magis vestri vos pudeat. siquidem inde oritur sui ipsius negligentia, quæ nonnullis interiorem illam animi submissiōē quasi per præstigias interuertit, arrogantiamque substituit. Itaque multi cum diu quantum damni fecerint, eos fallat; paulatim etiam studium pietatis, animique tranquillitatem amittunt: ac solliciti semper, atque anxij nulla neq; intus solatia inueniūt, nec foris. Quare vos oro quæsoq; vt omni vestrarum virium, humanæque sapientię, & existimationis fiducia abiecta, vestras omnes spes, cogitationesq; defixas habeatis in vno Deo. Ita demum vos aduersus omnia, quæ accidere possunt, vel animi, vel corporis incōmoda, satis vos armatos paratosq; existimabo. Deus quippe humiles erigit, ac roborat, eos præsertim, qui in rerū etiā humiliū, atq; abiectarū tractatione tanquā in speculo, infirmitatē intuentur suam; seq; ipsos in eisdem egregie vincunt. Hi scilicet vel in maximis laboribus, atque ærumnis

virtutem constantiamque præstabunt: neque
 Satanas cum suis ministris, neque maris
 tempestates, neque immanes gentes ac bar-
 baræ, neque res vlla eos poterit separare à cari-
 tate Christi. Exploratum enim habent, pro
 sua DEI fiducia ac spe, nihil omnino sibi, ni-
 si eiusdem permisso noceri posse. Cum enim
 hoc persuasum eis sit, res omnes DEI nutu,
 consilioque regi atque gubernari, diuino præ-
 sidio recti nihil habent, quod metuant, nisi
 hoc vnum, ne ipsum offendant DEVM.
 Quod si quando à Diabolo, ab hominibus,
 à rebus aliis, cœlesti Numinis permisso, ex-
 agitentur, atque vexentur, tum sibi persua-
 dent, aut virtutem suam exerceri, aut vitia
 & delicta expiari; ita vel meriti accessionem
 fieri, vel humilitatis. Quare debitas Deo pro
 tantis beneficiis gratias agunt, ac ne iis, qui
 materiam sibi dant virtutis, ac præmiorum,
 ingrati sint; summis precibus pacem eisdem
 à DEO, ac veniam orant. Tales ego vos DEO
 bene iuuante confido futuros.

Equidem hominem noui, qui, cum etiam
 in ipsis periculis omnem in DEO spem ac fi-
 duciam habere cōsuesset, cœlestibus donis,
 quæ longum esset percensere, mire cumu-
 lus est. Et quoniam discrimina adita ad eū-
 dis leuiora censenda sunt, venturos in Iapo-
 niam per IESVM oro, atque obtestor, vt ad
 summa se comparent, suasque cupiditates,
 quæ

quæ tantum bonum impediunt, frangant ac
 doment. Attendite vobis fratres carissimi.
 Multi enim nunc apud inferos cruciantur,
 qui cum suis sermonibus aditum ad cœle-
 stem beatitudinem multis aperuerint, ipsi
 quod falsa, fallaciq; sui opinione inflati ger-
 mana animi submissione vacarent, ad sem-
 piternas illas pœnas sunt deuolati. Nemo
 autem omnino est apud inferos eorum, qui
 cum huius vitæ ærumnis afflicterentur, id
 egerūt, vt interiore illa humilitate animum
 munirent suum. Mementote semper illam
 cœlestis Magistri vocem. *Quid prodest homini,
 si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ de-
 trimentum patiatur?* Cauete, ne quam vestri
 fiduciam habeatis, & quod sitis in Societate
 antiquiores, idcirco recentioribus vos ante-
 ponatis. Ego vero lætitiā caperem multo
 maiorem, si (quod exopto) intelligerem, an-
 tiquissimum quemque Socium sepiissime se-
 cum animo reputare, quàm paruos progres-
 sus fecerit, tot annis in Societate cōsumptis;
 quantum temporis contriuerit, non modo
 cessando, sed etiam regrediendo: siquidem
in via perfectionis non progredi, regredi est. Nam
 qui huiusmodi cogitationes suscipiunt, hos
 profecto suæ inertix ac nequitix pudet ac
 piget, sic vt interioris magis, quàm externæ
 submissionis stimulis excitati, ad detrimenta
 sarcienda animos, ac vires recipiant, ita de-

*Humilitas
 seniorum in
 societate.*

*Quantum
 sit boni in
 sua victoria.*

mum exemplo sunt iis, quibuscum versan-
 tur, tum nouitiis, tum cæteris. Agite igitur,
 exercete vos omnes assidue hisce medita-
 tionibus, quando in Christi Domini nostri
 castris insignes esse cõcupistis. Ac mihi cre-
 dite, eorum, quæ in hæc loca venerint, virtu-
 tem satis exploratum iri: vtque in cuiusque
 generis virtutibus quærendis diligentissimi
 fueritis, nihil tamen vobis superuacaneum
 futurum. Nec vero hæc eò pertinent, vt o-
 stendam difficile atque arduum esse, DEO
 seruire, cuius constat iugum leue esse ac sua-
 ue. Nam si *quæras Deum in veritate*, atque iis,
 quibus ad eum peruenitur, itineribus stre-
 nue ingrediaris profecto tãtum ex eius ob-
 sequio lætitiæ manare sentias, vt quicquid
 est in sui victoria acerbitatis atque amaritię,
 facile mitiget ac leniat. DEVS bone, non in-
 telligunt homines, quanta, quam liquida
 voluptate careant idcirco, quòd minus for-
 titer Dæmonis conatibus obsistant; quæ
 quidem res imbecillas mentes non diuinæ
 bonitatis cognitione solum, sed etiam æru-
 mnosæ huius vitæ solatiis priuat: præsertim
 cum eiusmodi vita diuinæ expers dulcedinis
 continua mors sit magis, quàm vita.

Vereor, ne quem vestrum Dæmon solici-
 tet, propositis maximis quibusdam institute
 vitæ difficultatibus, quid ille faceret, si vos
 opportuniore loco nãcisceretur? Nimirum

huc

huc spectant illius consilia, ut vos solliciti atque anxij, neque vobis ipsi, neque aliis, quibuscum versamini, emolumento sitis. Itaque illud insufurrat. Quid agitis? an non videtis vos in vestris conatibus oleum, & operam perdere? Huiusmodi cogitatione eorum qui se ad DEI obsequium contulerunt plerique tentantur. Cui quidem ut fortiter constanterque resistatis, vos vehementer etiam, atque etiam rogo. Usque eò enim hæc pestis pietati, perfectionique virtutis perniciofa est, ut non modo nos ab instituto cursu retardet, verum etiam cum magna animi molestia atque angore deducat. Proinde quisque vestrum, ubicumque est, se primum, deinde alios iuuare studeat, inducatque in animum, nusquam se melius, quam vbi à Præposito constitutus sit, operam DEO nauare posse. Et simul confidite DEVM, vbi tempus fuerit, hanc iis, qui præsunt, mentem daturum, ut eò vos potissimum mittat, vbi vester labor fructuosissimus sit futurus. Ita læti atque alacres magnos in virtute progressus facietis & tempus recte collocabitis, cuius pretium, etsi multis ignotum, tamen maximū est. Siquidem tam accurate otij ratio est DEO reddenda. Nam anxij homines & ancipites neque in iis locis, vbi esse cupiunt, quicquam proficiunt quod absint, neque vbi sunt, sibi aut aliis profunt, quòd aliò cogitent.

*Tentatio
dissidentia.*

*Tempus
presso sum.*

Quicumque

*Patres spi-
rituales se-
culo consu-
tendi.*

*Tentatio
confidentia.*

Quicumque in isto S. Fidei Collegio versamini, in vestre imbecillitatis cognitione diu multumque vos exerceatis censeo, vestraq; vitia hominibus, qui vos consilio, & auxilio iuuare queant, (cuiusmodi vestri confessarij sunt, alique domestici satis experti) penitus aperiatis. Nimirum ut isthinc emissi, & vos ipsi, & alios pro vsu & scientia, quam à vitæ præceptoribus habeti, curare possitis. Sic enim habetote, nouis vos tentationum generibus (ollicitatum iri, cum bini aut etiam singuli terra marique vos cinctos videbitis barbarorum, aut tempestatum periculis, quæ nunquam ante me cogitastis quidem. Quod si qui in prauis animi motibus edomandis, versutissimique hostis insidiis cognoscendis non se multum ac diu exercuerint, ipsis cogitandum relinquo, quantum periculi adituri sint, cum laceissent mundum, *qui totus positus est in maligno?* Qui tandem, nisi submissione multum valeant, aduersarij petitiones eludent? Illa etiam me cura sollicitat, ne Dæmon per suas præstigias, *transfigurans se in Angelum lucis* vestrum aliquem decipiat; & eximiis DEI erga vos meritis, itemque miseris è quibus vos in Societatem filij sui vocatos eripuit, propositis in vanam fiduciam ac securitatem inducat, ut expetatis istinc ante tempus emitti: quippe qui ita vobiscum ratiocinemini. Si adhuc DEVS tam breui tã multa

multa ac magna vobis in isto domicilio de-
 dit beneficia, cum primum isthinc ad con-
 uersionem Ethnicorum dimissi eritis, mul-
 to & plura, & maiora eum utique daturum.
 Qua quidem Dæmon cogitatione iniecta,
 facile persuadeat, vos isthic sedere otiosos.
 Verum ista aduersarij petitio duobus pro-
 pulsari modis potest; primum si vobiscum
 reputetis, complures esse homines facino-
 rosos, qui si absterfa superioris vitæ quasi fu-
 liginè, in eadem, vbi vos estis, schola virtutis
 diuinitus collocarentur; non modo vitæ ra-
 tionem commutarent, sed etiam vos sedu-
 litate, ac virtute, non sine vestro pudore,
 præcurrerent. Hoc cò dico, ut in animum
 inducatis, id quod ita est, vos idcirco à gra-
 uioribus flagitijs abstinere, quòd isthic oc-
 casiones DEVM offendendi desint, fruendi
 adsint: Nam qui nesciunt, vnde tantum boni
 proueniat, quod loci & domesticorum be-
 neficium est, virtuti tribuunt suæ. Proinde
 negligunt ea, quæ parua videntur, cum tamè
 sint per se magna: qui autem ea temere con-
 temnunt, parui ipsi sunt, ac merito conte-
 mnendi. Deinde faciendū est diligenter, ut
 vestras voluntates, ac iudicia ad vestros Præ-
 positos reiiciatis, plane confidentes fore, ut
 DEVS pro sua benignitate, eam illis iniiciat
 mentem, quæ vestris rationibus conducatur
 maxime. Cauete porro, ne importune quic-
 quam

*Obediencia
 pendens ex
 Deo.*

quam ab illis flagitetis, quod nonnulli faciunt, qui vsque eò superiores vrgent suos, dum quod concupierunt, quamuis perniciosum extorqueant. Quod si denegatum sit, palam queruntur vitam sibi insuauem, & acerbam esse. Neq; intelligunt miseri acerbicatem illam, ac molestiam ex eo nasci, & augeri, quod voluntatem suam DEO semel addictam, ac deuotam neglecto voto interuertere, ac sibi vindicare conentur. Enimvero isti quo magis suis voluntatibus obsequi student, hoc magis anxii, & sollicitis animis vitam viuunt. Itaque non pauci istorum sunt adeo sui iuris, voluntatis ac sententiæ, vt nunquam fere sponte pareant superioribus, nisi cum iubentur facere quod volunt. Cauete per DEVM immortalem, ne ex hoc numero sitis. Quare in domesticis rebus, quæ vobis à Præpositis imperantur, summo studio exequimini: & diuina ope instinctum eludite Dæmonis persuadere conatis, vos in alio munere plus proficere posse: ne scilicet munus cui præpositi estis, recte obeatis; quo infidiarum genere ille etiam eos, qui literis, ac bonis artibus dāt operam, petere solet.

Oro vos etiam atque etiam per Christum Iesum, vt in abiectis atq; humilibus officiis Dæmonem egregie superare nitamini. Ac multo etiam magis elaboretis in tentationibus

bus

bus vestri muneris propulsandis, quam in suscipiendis laboribus corporis, vt imperata faciatis. Neque enim desunt, qui extrinsecus suo officio satisfaciant, intrinsecus non item, quod prauos animi motus coercere, & impedimenta à Dæmone contra officium iniecta, ad retardandum virtutis cursum, remouere minime student. Atque isti fere tristem & sollicitam vitam agentes nihil in pietate ac virtute progrediuntur. Nemo se ipse fallat, non potest quisquam magnis in rebus excellere, qui non prius excellat in paruis. Nam cum multi multorum in hoc genere versantur errores, tum præcipue eorū, qui id agunt, vt per speciem pietatis ac studij conuertendorū animorum obedientię crucem sane leuem subterfugiant, vt longe grauiorem suscipiāt. Neq; cogitant miseri, qui paruo oneri ferendo non sit, multo minus magnum esse laturum. Etenim isti, qui exiguis virtutis & obsequij viribus magna suscipere negotia gestiunt, vbi se rerum mole sentiunt opprimi, tum verò se stultitiæ damnantes onus abiiciunt. Atque etiam ex iis, qui Conimbrica transmittēt in Indiam, vereo, ne nonnulli sint, qui simul atq; videant se atrocissimis Oceani tempestatibus periclitari, in Conimbricensi Collegio, quàm in naui esse malint. Itaq; feruores quidā virtutis sunt, qui refrigescūt in ipso Indico cursu.

Quod

Non potest excellere in magnis, qui non excellit in paruis.

Quod si qui in Indiam ardorem pertulerunt; ubi barbarorum regiones peragrantes cœperint quâ erūnis premi, quâ periculis vrgeri; profecto, nisi alias in eorū animi radices virtus egerit, facile succumbunt; ac dum ardore illo, quem attulerant, restincto, qui modo in Lusitania cum essent, Indiam adamauerant, in India, desiderio tenentur Lusitaniæ. Idem aliquibus vestrum vsu venire potest, qui istius domicilij boni & commodi assueti nunc magno animi ardore concepto, ad venandas animas emitti gestiunt. at vero ubi in medium certamen, quod tantopere expetunt, ventum erit, & ardor ille refrixerit; fortassis istius Collegij desiderium ferre non poterunt. Videtis, quò tandem euadant subiti isti & immaturi f uctus caritatis? quam periculosi magni conatus sint, nisi conatibus vires respondeant?

Nec vero hæc eò spectat oratio, vt mirificos vestros ad pietatem impetus comprimam, ardoremque animorum à rebus arduis deterream, quo minus eximios vos præbeatis Christianæ religionis propagatores: atque illustria virtutis, ac sanctitatis exempla posteris relinquatis; sed tantum vt in rebus etiam paruis magni ipsi existere conemini, & ex tentationibus ac certaminibus cum Dæmone, quantum in vobis virium sit perspiciat: omninoque omnem spem, fiduciam, præsi-

præsidium in vno Deo collocetis. In quo si constantia à vobis perseverantiaque adhibita erit, non dubito, quin submissione, ac pietate in singulos dies aucti maximum barbarorum numerum Christo sitis aggregaturi; idque summa equitate ac tranquillitate mentis vbicunque demum terrarum versemini. Par enim est eos, qui animi sui perturbationes ac morbos norunt, curantque diligenter, aliorum quoque vulnera benigne curare: periculisque vel cum capitis sui periculo subuenire. Nam qui suas ipsi prauas affectiones agnoscere & curare student, nullo negotio agnoscunt & curant alienas, & qui Christi Domini nostri cruciatibus permouentur, facile ad eundem sensum alios permouent. Neque enim video, quomodo fieri possit, ut motum vllum alteri adhibeas, nisi idem in te impressus antea sit, atque iniustus. Sed ad institutam rerum Iaponiarum narrationem, vnde digressi sumus, aliquando reuertamur.

In patria Pauli S. Fidei, quem verum nobis germanumque amicum experti sumus, Præfectus vrbis, ciues primarij, cunctaque ciuitas benigne admodum nos excepit. Nos quippe e Lusitania sacerdotes magna omnes cum admiratione visebant. Haud iniuncto animo ferunt, Paulum factum esse Christianum, sed eum potius suscipiunt; eidemque
N cum

cum cognati omnes, tum cæteri, qui aliqua eum necessitudine attingunt, gratulantur, quod Indiam accesserit, easque res viderit, quæ indigenarum nemo præter ipsum. Ab-erat Regulus leucas à Cangoxima sex. Is, cum ad eum Paulus venisset salutatum, magnopere de hominis reditu est lætatus: magnumque illi honorem habuit. Multa etiã de moribus, de virtute, de opibus Lusitano- rum sciscitatus: cui cum Paulus omnia expo- fuisset, maximopere visus est eiusmodi ser- mone delectari. Attulerat secum Paulus e- gregie pictam in tabula B. Mariæ, & pueri IESU in matris gremio sedentis imaginem, quam ex India aduexeramus. Hanc igitur cū Regulus ab illo prolatam aspexisset, obstu- puit scilicet: confestimque & ipse positus ge- nibus pie admodum veneratus est, & omni- bus, qui aderant, idem vt facerent impera- uit. Eandem tabulam deinde Reguli mater contemplata, mirificam cepit admiratione mistam voluptatem: paucisque diebus, qui- bus Cangoximam Paulus reuerterat, certum hominem misit, sane honestum, qui inde su- mendum quoquo modo curaret exemplum. Verum cum eius rei Cangoximæ facultas de- esset, negotium confici haud potuit. Eadem mulier per eundem postulauit à nobis, vti si- bi Christianæ religionis capita literis confi- gnata traderemus. Itaq; Paulus cum in ea re
dies

dies aliquot posuisset, multa de Christiano-
rum mysteriis, atq; institutis conscripsit pa-
tria lingua. Illud mihi credite, & simul DEO
gratulamini, latissimum vobis campum a-
periri, vbi vestra concitata iam pietas excur-
rat. Nos Iaponice si sciremus, iam dudū hanc
vastitatem non sine magno animorum fru-
ctu coluissimus. Paulus quidem propinquis
aliquot, & amicis, dies noctesq; Euangeliū
sedulo prædicans coniugem, filiam, cogna-
tosq;, ac necessarios complures ad Christi fi-
dem adduxit. Neq;, vt nunc est consiliū eorū
qui Christiani sūt, vulgo improbatur. Atq;
vt Iaponij maximam partem literas sciunt,
breui nostras preces addiscunt. Faxit
DEVS, vt ad diuinarum explicationem rerū,
Iaponicam linguam cōdiscamus quam pri-
mum, tum demum aliquam Christianæ rei
nauabimus operam. Nam nunc quidem in-
ter eos tanquam mutæ quædam statua, ver-
samur. Multa enim illi de nobis & dicunt, &
agitant, ad quæ nos scilicet obmutescimus,
patrij ipsorū sermonis ignari. In præsentia in
linguæ huius percipiendis elementis repue-
rascimus, atque vtinam imitemur simpli-
citatē, candoremque puerorum: nos cer-
te infantium similitudinem sequimur, cum
in vernacula lingua percipienda, tum vero
in infantium simplicitate meditanda. Quare
vel hoc nomine DEO plurimum debemus,

*Dei fiducia
in humano-
rum præsidio-
rum inopia.*

quod nos in has barbarorum terras deduxit, ubi nos ipsi penitus obliuiscamur. Nam cum Ethnicis, veræ religionis hostibus omnia teneantur, in quo spem habeamus, ad cuius præsidium confugiamus, præter DEVM habemus neminem. Etenim domi nostræ, ubi Christi Domini religio viget, nescio quomodo homines ipsi, ac res creatæ, veluti parentum, patriæ, peregrinorum amor, amicorum consuetudines, vitæ commoda, morborumq; remedia nobis impedimento sunt, quo minus spes omnes nostras in vno DEO fixas, & locatas habeamus. Hic vero tam procul ab domo, atque inter barbaros, ubi nos omnia præsidia, subsidiaq; humana deficiunt, vna Dei fiducia nitamur necesse est. Hęc tãtorum erga nos Dei beneficiorum cogitatio nõ vulgare nobis pudorem ac verecundiam affert. Diuinam enim in nos largitatem pene oculis cernimus, vt qui in hæc loca diuinæ religionis amplificandæ studio venientes aliquam à DEO gratiam inire nos arbitraremur, nunc demum plane videamus, id ipsum summum DEI esse beneficium. Etenim ille cum nos perduxit in Iaponiam, rerum humanarum amore, quo irretiti minimum in DEO spei habebamus, penitus expedit, vt toti apti ex ipso penderemus. Vos quæso me ad gratias pro tantis meritis diuino numini agendas adiuuate, ne ingrati animi

mi vitium incurram. Enimuero hoc vitium fontes diuinę largitatis auertit, ne dona maiora accipiat, qui in minorib⁹ fuerit ingrat⁹.

Nec vero de aliis beneficiis, quę diuinitus nobis tributa sentimus, vos celandos putamus, vt scilicet vna nobiscum illi largitori DEO immortales gratias agatis. Cæteris in locis cibarium copia cupiditates excitat, atque alit aduersus frugalitatem ac temperantiam, ex quo vulgo multa grauique accipiuntur, vel animorum detrimenta, vel corporum. Nam intemperantes cum multa & grauia à medicis patiuntur, tum vero vitam suam affligunt, aut etiam extinguunt; lōgeq; pl⁹ deinde molestiarū ex medicamentis capiunt, quàm antea voluptatis ex epulis ceperant. Ex his porro molestiis in cruciatus delabuntur haud paulo acerbiores: vitamenim suam sæpe medicis credere coguntur, qui vix demum post multos errores, & inanes curationes, morbis faciunt medicinam. Itaque magnū DEI beneficium duco, quod nos in loca ab his deliciis vacua abduxit, vbi vt maxime velimus, corpori indulgere non possumus. Etenim hic altiles aues, nec macitare, nec comesse solent, vulgo oleribus, & oryza victitant, triticum, pisces, poma, cæteri; arborum fructus in deliciis numerantur. Ergo plerique temperantię beneficio, prospera admodum vtuntur valetudine: se-

Frugalitas comoda.

Intemperantia incommoda.

nes passim cernuntur plurimi, ut vel hinc facile appareat, naturam nostram, quæ cæteroquin insaturabilis videatur, paucis esse contentam. Nos hic corpore optime valeamus, utinam æquè animo valeamus.

*Bonziorū
abstinentia
Dei fiducia.*

Est quiddam præterea, quod vobiscum cōmunicare pene cogimur; videtur enim Deus magnum nobis ostentare beneficium, ad quod impetrandum vestris nos precibus ac sacrificiis iuuetis velim. Japonij magna ex parte Bonziji sunt, qui valde obseruātur à populo; & si eorū flagitia minime obscura. Causa cur in tanto honore habeantur, singularis quædam ciborū abstinentia videtur esse. Quippe suis legibus carne, pisce, vino, prorsus abstinent, oleribus tantum, pomis, oryza viuunt, sic ut semel duntaxat in die cibum capiant. Bonziji ut dixi plurimi sunt, eorumque cœnobicia parum à vectigalibus instructa. Verum propter eximiam illam frugalitatem, & simul quod ij præsertim, qui clericorum utuntur ornatu, à mulierum consuetudine (capitalis enim ea noxa est) longe refugiūt, & historias quasdam, aut fabulas potius suarum religionum diligenter exponunt, magnam apud Japonios venerationem habent. Itaque cum præuis horum opinionibus, atque erroribus Christiana veritas vel maxime aduersetur, periculum est, ne ubi primum cœperimus Euāgelium prædicare, eorumque

rumque cōmenta coarguere; infensis animis in nos impetum faciant vniuersi: Nimirum illud vnum propositum est nobis, vt Iaponios ad Christi Domini notitiam, fidemque perducamus, idq; eiusdem ope cui operam nauamus, nos effecturos confidimus. Atque à multitudine quidem ipsa nihil nobis periculi videtur esse, nisi forte illa in nos à Bonziis concitetur. Nos vero neque vlla cum Bonziis certamina temere suscipimus, neque tamen diuinæ gloriæ deerimus, & animorum saluti. Exploratum quippe habemus illos nobis nisi DEI permisso, nocere non posse. Quod si accidat, vt in tam pia honestaq; causa vitam ponamus; nã nos in maximis id DEI beneficiis numerabimus. Ipsis etiam gratiam habebimus, qui continuæ huius mortis finem, initiumque beatæ ac sempiternæ vitæ nobis attulerint. Certum est nullis eorum minis, aut terroribus à pronuntianda veritate desistere. Si quidē DEVS vitam nostram aliena animi salute posteriorem habere nos iubet. Fixum est diuino præcepto, parere DEO vtique ipso bene iuuante, & animos viresq; suppeditante; vt Iaponios à tantis superstitionum tenebris in Euangelij lucem euocemus.

Magna in spe sum diuinam nobis opem in tali re non defuturam: quippe cum nostris diffisi viribus spem omnem in Christi

*B. Virginis
Cangelorū
patrocinio*

Domini vi ac potestate summa sanctissimæque eius parentis, Angelorum omnium ac præsertim Michaëlis Archangeli Præsidis Ecclesiæ militantis patrocínio defixerimus. Multum etiam spei in eo Archangelo ponimus, cuius in clientela tutelaque laponia est; eiq; nos itemq; reliquis Angelis hominum custodib' nostrum negotium quotidie nominatim commendamus; vti non desinant pro laponum clientum suorum conuersione ac salute DEVM deprecari. Atque etiam beatorum omnium auxilium imploramus assidue; in tanta animorum calamitate, ac pro tot DEI imaginum conseruatione earum conditori tot, talesque deprecatores allegando supplicamus: nec dubitamus quin quicquid in hac ipsa cœlestium imploratione à nobis per incuriam, ac negligētiam delinquitur, à beatis illis sociis nostris compesctur, qui nostra qualiacunque studia gratificādi Deo, sanctissimæ Trinitati studiosissime, cupidissimeq; offerunt. Hisce nos tot tantisq; præsiidiis haud paulo magis excitamur ad spem victoriæ, quam Dæmonum insidiis ac minis, quamuis multis ac magnis ab hac dimicatione deterremur. Nimirum stultissime faceremus, si nostra vi ac sapientia nitermur. Sed DEVS pro sua prouidentia tantos terrores, ærumnas, pericula ab hostibus opponi, eò videlicet finit, vt nostros spiritus frā-

Dei prouidentia in rebus aduersis.

gat,

gat, animos demittat, nosque ad submissio-
nem animi, humilitatemq; erudiat; ne quid
vnquam in posterum nostro cōsilio, sed di-
uino plane præsidio confidamus. Qua qui-
dem ille in re, & suam benignitatem, & no-
stri memoriam facile declarat. nostros enim
animos interioribus præceptis docet, quam
nihil per nos ipsi valeamus, cum patitur ani-
mos nostros paruis sæpe incommodis, ac
periculis sollicitari, ne nobis ipsi fidentes o-
ptimi parentis negligamus auxilium. Nam
si qui sui fiducia quippiam aggrediuntur,
his sæpe parua impedimenta molestiora, ac
difficiliora sunt ad superandum, quam vel
maxima pericula & calamitates iis, qui sibi
omnino diffisi spem omnem suam positam
habent in Deo.

Magni ad solatium nostrum refert, vos
gravis cuiusdam nostræ curæ, ac sollicitudi-
nis ignaros non esse, quo nos vestris vel pre-
cibus, vel sacrificiis adiuuetis. Nam cum
Deum delicta nostra & multa, & magna nō
lateant, illa nos cogitatio valde sollicitat, ne
diuinæ opis aura conatus nostros ad fines
non prouehat optatos, nisi magna quædam
morum vitæque emendatio in nobis exti-
terit. Quam ad rem deprecatoribus vtēdum
est omnibus nostræ Societatis hominibus,
ac studiosis, vt per eos Ecclesiæ vniuersæ
Christi Domini nostri sponsæ sistamur, quā

*Emendan-
da vna ste-
ditum.*

sua nobiscum merita innumerabilia communicaturam confidimus, nosque sponso suo, eidemque patri nostro IESU CHRISTO, eiusque sanctissimæ parenti commendaturam. Ita fiet, ut hi rursus æternum patrem, bonorum omnium fontem, atque autorem exorent, ut nos continenter in officio contineat, & nostra delicta sua infinita bonitate obruens cœlestia in nos dona congerere non desistat. Etenim eius duntaxat causa in hæc loca demigrauimus, (ut ipse mihi optimus est testis, cui mentes nostræ consiliaque perspecta sunt) & studio vindicandi animos hominum ex diuturna Dæmonis seruitute: qui pro DEO coli studet in terris, quoniam id assequi nequiuit in cœlo, unde deturbatus in homines, atque hos miseros Iapones odium expromit suum.

Sed iam faciendum est nobis, ut de Cangoximana commoratione vobis exponamus. Cangoximam appulimus, cum aduersus iam vêtus esset petentibus Meacum, quæ vrbs totius Iaponiæ maxima est, & Regis, ac Dynastarum domiciliis celeberrima. Post quintum demum mensem dicitur idonea tempestas ad Meacensem cursum reditura. tum nos Deo bene iuuante soluemus. Abest Meacus Cangoxima leucis trecentis. Mira nobis de illius vrbs magnitudine narratur. Tectis eam amplius nongentis cōstare perhibent;

*Meacus
vrbs,*

hibent: inibi Gymnasium esse celeberrimū; quinq; item præcipua discipulorum Collegia, & plus viginti cœnobia Bonziorum, aliorumq; instar cœnobitarū, quos Legioxos appellant, itemq; eiusdem generis fœminarum, quas Hamacutas nominant. Aliæ præterea sunt (excepta Meacensi) in Iaponia *Academia* præcipuæ quinq; Coyana, Negruē-*Iaponica:* fis, Fissonia, Homiana (quæ circa Meacum modicis interuallis sitæ, MMMD. circiter auditoribus singulæ celebrātur) & Banduē-
 fis Iaponiæ totius longe maxima, ac celeberrima, eademq; à Meaco remotissima. Est Bāduensis regio sane ampla, quā obtinent Reguli sex, ex quibus vnus opibus excellit, cui reliqui parent: ipse autem Iaponio Regi, qui Magnus Rex Meacensis appellatur. Harum de Academiarum, atque vrbium amplitudine, ac celebritate adeo mira prædicantur, vt ea prius ipsi oculis cernere, ac perspicere, ac tum demum cognita, atq; explorata ad vos perscribere cogitemus. Præter hasce, quas diximus Academias, minores alias ferūt esse cōplures. Nos si horū populorū animos ad Euāgelij culturā aptos, paratosq; viderim⁹; fortassis ad omnia præcipua Christianorū Gymnasia literas dabimus, vt religionē, & scrupulū nobis exemptū illis iniiciam⁹: Quādo virtutū suarum ac doctrinarū præsiidiis facile tanto incommodo obuiā ire possent, & barbaros

baros innumerabiles ad conditoris, saluatorisque sui cognitionem, & cultum traducere. Nimirum ad illos tanquam ad superiores, ac parentes scribemus, vt nos habeant in minimorum fratrum loco: & simul expone-
 mus, quam lætæ, atque vberes animorum fruges hinc per ipsos percipi queant. Quã-
 obrem ab eis etiam atque etiam petimus, vt si qui huc venire ipsi non poterunt, faueant certe iis, qui pro diuina gloria, animorum-
 que salute sese deuouerint; quos quidem hic maiora & solidiora, quam istic animorum solatia diuinitus manent. Atque etiam si negotij magnitudo postulabit, ipsum Pontificem Max. non dubitabimus de tota re facere certio-
 rem. Etenim ad eum quippe Christi vicarium, omnium gentium parentem, pastoremque Christianorum ij quoque pertinent, qui parati sunt ad Christi cultum, & Ecclesiæ gremium, Pontificisque ditionem venire. Et simul pias omnes Deoq; acceptas religiosorum familias, quæ Christiani nominis amplificandi studio flagrant, inuitabimus diligenter, vt ad diuinam illam suam animorum sitim explendam in has Iaponiæ insulas conuolent, itemque in regionem Sinarum hac longe maiorem: quo sine vllò iniuriæ ab indigenis metu aditus patere dicitur, accepta fide publica Regis Iaponij, cuius secūda voluntate speramus nos, si Deo cor-
 die-

di erit, vsuros. Rex enim Iaponiæ amicus est Sinarum Regis, & amicitiae causa eiusdem annulum, ac signum apud se habere fertur, vt Iaponibus in Sinas proficiscētibus fidem publicam regio obsignatam annulo tradat. Complures autem Iaponum naues in Sinas dierum decem aut duodecim traiectu nauigare dicuntur. Magna nos spes tenet, si vel decennij vitam Deus nobis suppeditet, multa nos præclara visuros effecta partim per eos, qui istinc aduenerint, partim per eos, quos hic iidem illi ad veræ religionis cognitionem, & obsequiū excitauerint. Intra annum huius seculi quinquagesimum de rerum Meacensium, Academiæque statu, quod ad Christianam rem attinet, copiosius ad vos multa scribemus. Hoc ipso anno Bōziz duo in Meacēsi, ac Banduensi Gymnasio eruditi, & cum his alij Iapones complures ad religionis nostræ mysteria cognoscenda veniunt in Indiam.

Die, qui S. Michaëli festus fuit, cū Regulo Cangoximano cōgressi sumus, qui nos perhonorifice acceptos commonefecit, vt monumenta Christianæ legis, quam diligentissime custodiremus: quam si veram probamque esse perspexisset, enimvero futurum, vt Diabolus disrumperetur. Paucis autem interiectis diebus, potestatem fecit omnibus, qui in suo imperio, ac ditione sunt, Christianam

stianam religionem suscipiendi. Hos ego vobis lätos nuntios in epistolæ clausula illigavi, quo magis & gaudeatis ipsi, & Deo gratulemini. Hæc hyemem (vt opinor) in Symboli capitibus Iaponice paulo copiosius explicandis consumemus, eo consilio vt explanationem typis imprimamus, quo quam plurima loca (neq; enim ipsi omnibus præsentibus subuenire possumus) literarum beneficio, quarum pleriq; Iapones gnari sunt, Christiana religio peruagetur.

Paulus quidem noster fideliter in patriâ linguam conuertet omnia, quæ ad animorû salutem necessaria videbuntur. Nunc vero vos (quoniam tantus virtuti vestræ campus aperitur) egregios vestros ad pietatem impetus Deo, ac cœlestibus probare oportet. Id assequemini, si intimam animi submissionem factis, & vita declarabitis: omnemque existimationis vestræ curam Deo permitte-
tis. Is enim suapte sponte existimationem vobis auctoritatemque apud homines conciliabit, aut si id facere omittat, vestra vtique causa omittet, quod periculum esse intelligat, ne forte quæ Dei sunt, ea vobis tribuantur. Illa me cogitatio valde consolatur, quod in animum induco meum, vos in vestris animis tot semper vitia animaduertere, quæ reprehendatis; vt magnum vos capiat odium arrogantix: & simul summum teneat desiderium

derium absolutæ cumulatæque virtutis; sic prorsus vt nullum relinquatis alienæ reprehensionis locum. Quo fit, vt humanâ laudis crucis instar habeatis, quippe quæ vestrorum vos admoneat vitiorum.

Sed finem aliquando scribendi faciam, *Franciscus*
 quanquam nullus esse finis potest, meæ erga *de socioribus*
 vos vel vniuersos, vel singulos beneuolentiæ *virtute opti-*
 declarandæ. Ac si diuino inter se amore dili- *mio.*
 gentium animi oculis cerni possent, vestras
 fratres effigies vtiq; expressas in animo cer-
 neretis meo. Quod si forte in eo, tanquam in
 speculo vos ipsos intuentes vestras minime
 agnosceretis imagines; id scilicet eueniret
 idcirco, quod cum ego maxime vestram vir-
 tutem suspiciam, vos contra vestram conte-
 mnatis infirmitatem, pro vestra egregia hu-
 militate haudquaquam vos ipsos in ani-
 mo meo agnosceretis, quanquam ipsas ve-
 stras imagines in mente nostra cernere-
 tis impressas. Obsecro vos fratres, vt ve-
 ro germanoque amore inter vos comple-
 ctamini, neque vllam offensionem ani-
 morum exoriri aliquando finatis; præcla-
 ra illa vestra studia agendi, patiendique pro
 Christo ad vos inter vos diligendos, & of-
 fensiones, si quæ forte extiterint, tollendas
 sedulo conferatis. Neque enim vos fugit di-
 uina illa Christi Domini vox. *In hoc cognoscet*
homines, quod discipuli mei estis, si dilectione habue-
ritis

ritis inter vos. Christus Dominus suam mentibus nostris voluntatem declaret, viresq; ad eam perfecte exequendam pro sua bonitate suppeditet. III. Non. Nouemb. M.D.XLIX. Cangoximæ.

Societati Goam. Epist. VI.

SI tanta vos tenet mei memoria, quanta me vestri, vtrique desiderium corporum leuius feremus, cū semper fere animis presentes adsumus. Lusitana Indiæ præsidia, quæ fociis nostris carent, sic vobis commendo, vt maiore studio commendare non possim, idque pro maximis Regis Lusitaniæ in nos omnes, qui in India versamur, beneficiis, atque promeritis. Si Socij Goam concionatores Olyssipone peruenerint, per hos illis cōsuletis, sin minus alios submittetis Socios, quorum virtus animique submissio Lusitanos iuuet, confessionibus audiendis, sermonibus habendis, pueris seruisq; ad Christianam pietatem erudiendis, cæteris per pias meditationes ad honestatem excitandis, reliquisque nostræ Societatis muneribus ob-eundis. Et sane boni apud improbos vitæ exemplo assidue concionantur, atq; adeo plus quam concionatores è suggestu sæpe proficiunt. Quippe cum longe plus momenti ad permouendum in factis sit, quàm in dictis. Si Goano in Collegio Socij sunt ad Christianam

*Boni vita
exemplo
semper concionantur.*